

Pernbys målarskola

en liten historik

OTTE SKÖLD
ATELJER
SNICKARBACKEN 7
TELEFON 11 39 39
S T O C K H O L M

Pernbys målarskola

en liten historik

Pernbys målarskola – en liten historik

© Pernbys målarskola samt respektive artikel författare, Stockholm 2001

Omslag: Prospekt Otte Skölds målarskola, 1940-tal

Grafisk form: Thomas Liljenberg

Tryck: Narvetryck, Stockholm

Tryckt med stöd från Stiftelsen Längmanska Kulturfonden

Stockholm 2001

Maison Watteaus vårkarneval, Paris 1925. Fr.v. Bertil Lybeck, Gio och Kurt Jungstedt, Gösta Nystroem, Arna, Flory Keiller och Otte Sköld.

Intro

I början av 1920-talet startade Otte Sköld med danska och norska lärare målarskolan Academie Scandinave i Paris. Massier – vaktmästare eller intendent – på skolan var Åke Pernby. När uppbrottets timme stundades drack de två svenska vännerna Sköld och Pernby en avskedspernod och kom överens om att den av dem som hann först hem till Sverige, skulle söka rätt på en atelje för att grunda en målarskola. Åke Pernby var först hemma. Året var 1929.

Otte Sköld och Åke Pernby kom sedan att arbeta tillsammans på skolan fram till 1949, då Sköld blev överintendent på Nationalmuseet och Pernby övertog ledningen.

Redan från början utformades skolan som en ren målarskola efter klassiskt mönster, med undervisning både dag- och kvällstid. Många svenska konstnärer kom att påbörja sina konststudier på skolan, som i många fall fungerade som en plantskola för fortsatta studier vid Konstakademien.

På 60-talet höjdes krav om ett ekonomiskt stöd från Stockholms stad, för att garantera de fria konstskolornas existens. Efter en livlig debatt i Stadshuset fick Pernbys ett sådant stöd, hösten 1961.

Efter Otte Skölds och Åke Pernbys tid har skolan formats av rektorer och lärare som alla förstått skolans värde. De har tillsammans med eleverna bevarat skolans karaktär. Dessa människor, alla utövande konstnärer, har rent intuitivt givit något till framtidens elever. Fortfarande är måleriet tyngdpunkten i undervisningen – men med en öppenhet för alla de olika blandformer av uttryck som kommit att präglade vår tid. Skolans lokaler och läge, desamma sedan starten, den intima atmosfären och den speciella stämningen gör skolan till en unik inkörsport till konststudierna.

Denna lilla skrift är ett första försök att spegla lite av stämningen och historien bakom en av Sveriges äldsta förberedande konstskolor.

Rektor 1993–2001 ...

Någon gång på 1970-talet började jag som lärare på Pernbys målarskola. Först som kursledare i frihands- och krokiteckning på söndagar och kvällar. Höstterminen 1978 anställdes jag som lärare i teckning och målning på skolan av dåvarande rektorn, Börje Axelsson.

Börje och jag hade samarbetet sedan 1974 på Meborgarskolan, som då hyrde lokaler av Pernbys målarskola. Det kändes helt naturligt att vi fortsatte som kollegor även sedan Börje övertagit rektorsskapet för målarskolan efter Åke Pernby – en ”upplyst despoti” som Börje skämtsamt kallade det.

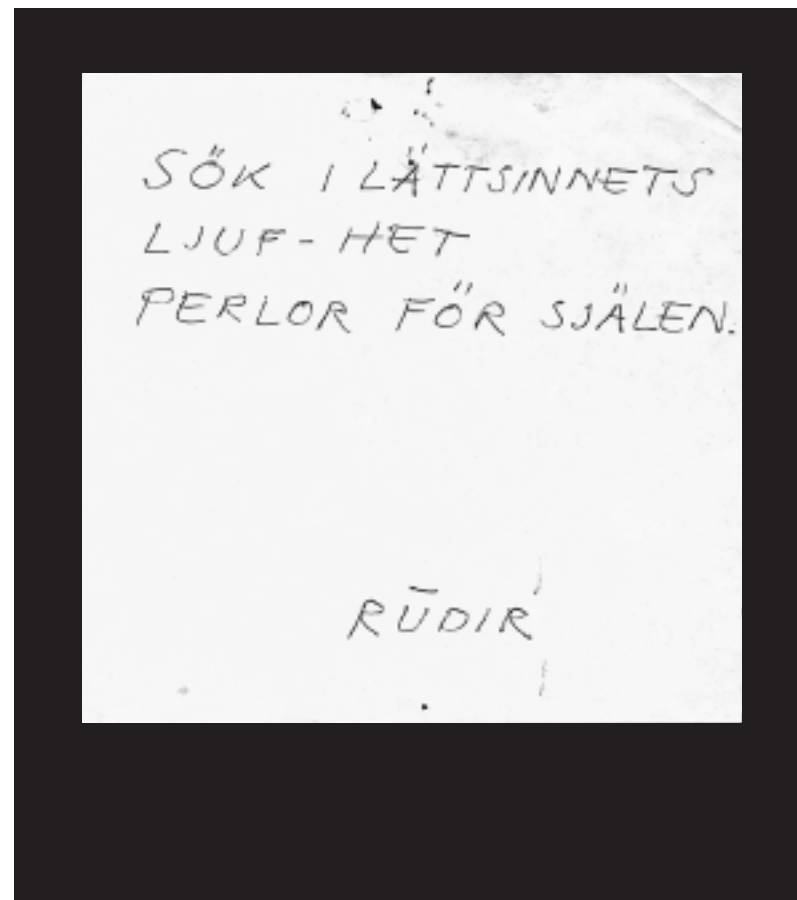
Jag fortsatte sedan som lärare på skolan, fast under början av 1990-talet med några längre tjänsteledighetsperioder. Efter Börje Axelssons död 1992 var hans son, Viktor Axelsson, rektor åren 1992–93. I september 1993 tillträdde jag tjänsten. Så långt formalia, utom att jag avgår i augusti 2001 för att återgå till den egna konstnärliga verksamheten och för att jag uppnått pensionsålder.

Otte Sköld och Åke Pernby kände jag aldrig. Jag har bett andra bidra med egna upplevelser av dessa två personligheter.

För mig var det Börje Axelsson som skapade skolans speciella profil, präglad av individualism, kreativitet och egensinne. Jag har försökt följa i hans spår och andra personer, bl.a. tidigare elever, nu verksamma som medarbetare och lärare på skolan, har hjälpt mig i arbetet.

Skolan är inte stor – endast 25 elever. Detta skapar närhet och kontakt. Alla blir sedda och uppmärksammade men får också ”vara ifred” när så behövs. Jag hoppas att skolan ska kunna fortsätta i denna anda under 2000-talet – under förnyelse, men med bibehållande av den fasta grund som funnits från början.

Birgitta Seipel, Stockholm, juni 2001

De handskrivna citaten är antecknade av Börje Axelsson, rektor på Pernby åren 1976–1991. Börje hade för vana att skriva ett nytt citat varje dag, vilket nålades upp på skolans köksdörr. Som en uppmuntran och tankeställning för eleverna (även sid 14 och 28)

Anno 1945

Otte Sköld ingav respekt. De dagar i veckan han steg in på Konstskolan för att vandra runt till var och en och ge sitt utlåtande kände man nog lite till mans en stilla ängslan.

Ändå behövde det inte låta värre än så här:

”Rätt talangfull”

”Lätt för att rita”

”Ungdomligt hafsig”

”Tjo pang och valpig”

”Mera styrsel om jag får be”

Otte Sköld brydde sig om sina elever. Han gav tips om författare som man borde läsa och han menade att en allmän bildning var nödvändig för konstnärskapet. Eleverna skulle inte tro att alkohol under arbetets gång hjälpte upp resultatet. En fest ibland däremot kunde få måleriet att blomstra dagen därpå.

Otte Sköld kunde tillstå att hans dåliga humör och dysterhet ibland berodde på att han dagen innan stått och arbetat många timmar förgäves.

– Tröst för ett tigerhjärta.

En förmåga att minnas ansikten gjorde att Otte Sköld hälsade igenkännande på en elev på stan långt efter det eleven slutat hos honom.

Mycket uppskattad.

Otte Sköld hade en central plats i det Stockholmska kulturlivet på 40- och 50-talet.

*Maud Fagerholm,
elev på Otte Skölds målarskola 1945*

Till vänster: Modellmåleri Otte Skölds Målarskola okt. 1947

Konstnärsdrömmar från hela landet ...

INTERVJU MED ÅKE PERNBYS, STOCKHOLMSTIDNINGEN 3.4.55

Högt upp under takåsen i ett gammalt patricierhus vid Snickarbacken, närmare bestämt nr 7, har vi Åke Pernbys målarskola, en av Stockholms äldsta i privat regi och en av de mest frekventerade. Den startades på sin tid av nuvarande nationalmuseichefen Otte Sköld, hos vilken Åke Pernby var lärare ett 20 tal år tills han för fem år sedan själv övertog rulljansen.

Det är en målarskola med god klang och många av våra stora konstnärer av idag har här tecknat croquis och målat modell. Vi kan ta några namn ur högen: Curt Clemens, Tage Hedquist, Lennart Gram, Erik Jeansen, Uno Wallman och Pierre Olofsson. Alla har de insupit lärdomar häruppe under Otte Skölds och Åke Pernbys överinseende.

Även den nya konstnärsgenerationen söker sig gärna till Snickarbacken 7, där atmosfären är hur parisisk som helst. Vid vårt besök där målades nakenmodell i stora ateljén och i den mindre stod adepterna med sina stafflier i ring kring ett stilleben, alltmedan Pernby och hans medhjälpare Bengt Hegethorn gick omkring och korrigerade samt gav tips.

EN RESANDE SKOLA

– För närvarande har jag 25–30 elever på målarkursen förutom alla som på kvällarna kommer upp och tecknar croquis, berättar hr Pernby. Jag har även försökt med en skulpturkurs men intresset var så dåligt att den fick läggas ned. Varje sommar reser jag med mina elever utomlands för att de ska kunna förkovra sig ytterligare genom studiebesök i museer och dyl. samtidigt som de får känna för med utländska motiv. I fjol var vi i Paris och Bretagne och i sommar förläggs gästspelen till Jugoslavien, Frankrike och Lappland.

– Vilka som besöker skolan? Det är folk från hela landet, fast företrädesvis tycks det vara mest norrlänningar. Vi har till och med haft en lapp vid namn Blind från Kiruna som elev, vilken senare sökte in vid Konstakademien, om jag inte missminner mig. De norrländska eleverna är f. ö. mestadels mycket tacksamma att ha och göra med, då de i allmänhet är mer receptiva än stockholmare och sörlänningar.

– Någon direkt programförklaring består jag mig inte med i min undervisning, förklarar Åke Pernby. Det första jag söker inpränta hos mina elever är respekten för konsten och sedan får de lära sig allt från grunden och detta gäller inte minst måleriets teknik.

Måleriets avarter befattar vi oss inte med. Det går sålunda inte att först börja omforma motivet och sedan se på det. Utan först måste man känna motivet ordentligt för att sedan eventuellt söka omforma det.

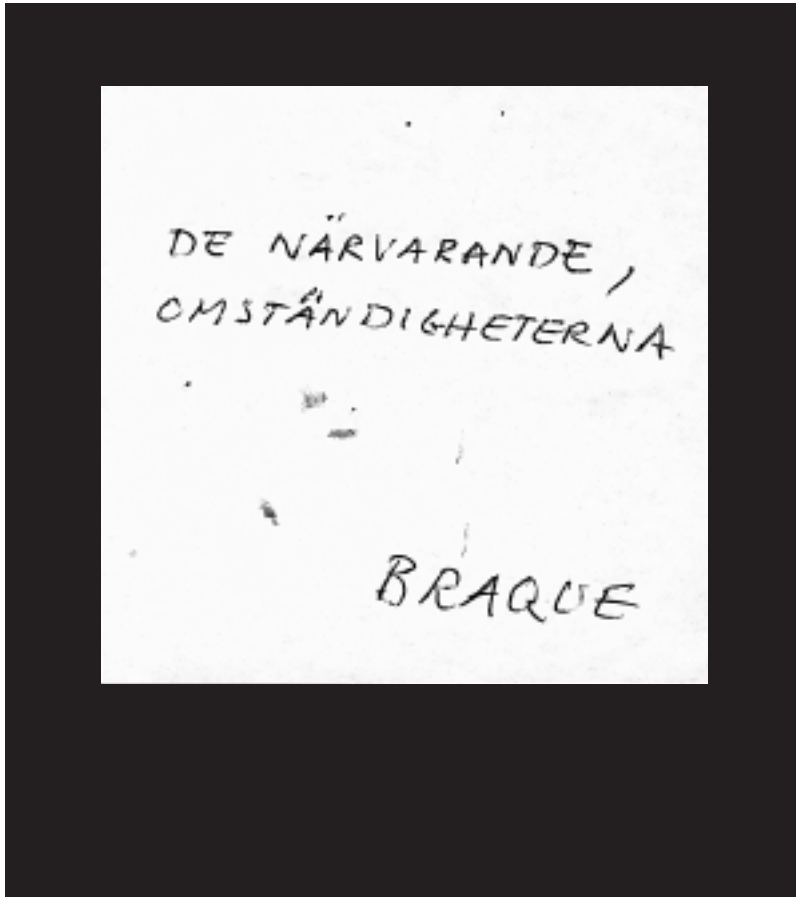
EN VYKORTS MÅLARE

Under årets lopp har massor av elever passerat revy häruppe och en del har lyckats slå sig fram på konstens törnbeströdda väg, medan det stora flertalet haft måleriet som en hobby. De flesta har underkastat sig den disciplin som fodras även när det gäller målarskola. Ja, det gäller nog alla utom en. Det var en norrlänning som kom hit med en samling vykort på fickan. Han målade sedan av dem och utbad sig sedan om kritik. Någon kritik blev det givetvis inte, men han åkte ut fortare än kvickt med sina vykort. Och sedan dess har jag inte sett honom.

Till sist berättar Åke Pernby, att skolan ej är till för s.k. societetsmålare och målarinnor. Denna kategori ”konstnärer” får söka sin utbildning på annat håll än Snickarbacken 7.

Nästa uppslag: Ateljébild Pernbys 1990

Konstskolorna räddade ...

I början av 60-talet höjdes krav från de fria konstskolorna om ett statligt stöd för att garantera överlevnaden. Ett viktigt skäl var den centrala roll skolorna spelade för den konstnärliga grundutbildningen, inte minst som förberedande skolor till Konstakademien. Debatt artiklar skrev av bland annat Arne Isaksson, dåvarande rektor för Gerlergsborgsskolan.

Efter en diskussion i Stadshuset beviljades slutligen konstskolorna ett stöd 1961.

UTDRAG UR STOCKHOLMSTIDNINGEN, SEPTEMBER 1961

“De fem konstskolorna i Stockholm behöver bidrag av staden för sin verksamhet. Det är av vikt att de redan i år får ekonomiskt stöd. De har förklarat att de inte har något emot att tillsammans utgöra en stiftelse under namnet Stockholms fria konstskolor.”

“Efter en strid i Stadshuset där högern, ledda av kyrkoadjunkten Olle Gnospelius, försökte stoppa stödet till de fria konstskolorna med motiveringen ‘det kan bli för mycket modellsittande’, fick så slutligen konstskolorna ett ekonomisk stöd.”

“Stockholms stads kulturdelegation kopplades in på problemet. Skolorna blev föremål för undersökning, främst av kanslirådet Hans Flodén. Slutligen rekommenderade kulturdelegationen anslag vilket nu beviljats i drätsel-nämnden.”

“På villkoret att en samordning av konstskoleverksamheten sker genom den av kulturdelegationen förordnande stiftelsen tillstyrkte drätsel-nämnden på tisdagen ett anslag för innevarande år med 8000 kr. detta belopp skall delas av de fem fria konstskolorna i Stockholm.”

Modellmålning stora ateljén. Foto: Tomas Renström, 2000

”Pernbys har en aura av kärlek som överlever oss alla”

Juri Markkula och Fredrik Brånstad, fd. Pernbyelever
(se även sid 29)

Pernbys 2001

I dag verkar Pernbys målarskola som en fristående konstskola med huvudsaklig inriktning på måleri och teckning. Skolans syfte är att erbjuda en grundläggande konstnärlig utbildning som ger ett fundament för fortsatta högskolestudier eller eget självständigt konstnärskap.

Pernbys är en liten skola med totalt 25 elever fördelade på två årskurser. Det innebär en tät och nära kontakt mellan eleverna och lärarna. Det finns tid till ingående dialog om elevernas individuella arbete vare sig det handlar om modellmålning eller egen, fri gestaltning.

Första året arbetar eleverna mycket med att måla och teckna modell, men även egen gestaltning och stilleben. De ordinarie lärarna, som alla är verksamma konstnärer, arbetar vanligtvis en veckodag var. Det innebär att undervisningen präglas av stor variation av konstnärliga idéer och inriktningar. I läroplanen ingår seminarier i teckning, materiallära och återkommande studier i konsthistoria och konstteori. Aktiva konstnärer bjuds regelbundet in till skolan som gästlärare och föreläsare.

Andraårseleverna har egna ateljéer i samma hus och arbetar mer självständigt med egen gestaltning, men har också möjlighet att måla och teckna modell.

Skolan ligger i samma lokaler som då den grundades av Otte Sköld på 1930-talet, på Snickarbacken centralt i Stockholm. Förutom en stor vindsateljé förfogar skolan även över ateljéer i gatuplan och i gårdshus.

Skolans lokaler är uteslutande till för elevernas behov och används inte till någon annan verksamhet. Eleverna uppmuntras att vara på skolan så mycket som möjligt utöver ordinarie skoltid och har egna nycklar till skolan samt tillgång till skolans lokaler på kvällar, helger och lov.

En tidlös konstskola ...

Första gången jag hörde talas om Pernbys var 1980 av Fred Salmson uppe i KV:s ateljé på Luntmakargatan i Stockholm. ”Pernbys”, sa han, ”det är den bästa konstskolan man kan gå på i Stockholm.”

Jag hade aldrig hört talas om den, och bara namnet lät så speciellt på något vis, något som inte så många visste om, men ändå var det bästa.

Några år senare blev jag antagen som elev. Under mitt första år avled dåvarande rektor Börje Axelsson och hans son Viktor ”ärvde” skolan. Det blev så självklart att jag under resten av min tid som elev hjälpte till med vissa arbetsuppgifter. Det var nog då, under den där tiden, som känslan av det speciella växte fram, det som jag tror Fred menade. Jag har sedan dess arbetat kvar där och jag tror fortfarande inte jag kan förklara vad det är som gör Pernbys så speciell, men att den är så liten som den är, gör att man som elev får känslan av att tillhöra en familj mer än att bara gå på en skola.

Men för mig har det också något med Stockholm att göra, något tidlöst, litet, sårbart, som några få vårdar och värnar om, något som vi alla borde vara måna om att det alltid fick fanns kvar, men som inte alla kan åtnjuta men ändå förstår vidden av. Något som inte *vill* ha jätte mycket publicitet bara för att det ska vara så osv.

Jag kommer alltid att se till att Pernbys är och förblir den skola det är, den dag en skola som Pernbys inte behövs har jag svårt att tänka mig.

Charlotte Hellstadius, nuvarande rektor på Pernbys

Börje Axelsson, rektor på Pernbys 1976–91

Angående Pernbys

Under tio år på 80- och 90-talet var jag en av lärarna på Pernbys målarskola. det var något som jag alltid hade önskat. Ty där fanns en anda som jag redan innan jag ens kommit dit kände mig delaktig i. Den påminde om den som jag mött hos Signe Barth på Bellmansgatan på 50-talet. En målarskola i det här intima formatet är nog först och främst dess lärare och elever (först i andra hand en fråga om pengar och material).

Under flera år på 80-talet stod alldeles innanför entrédörren till skolan en karmstol. På den stolen satt varje morgon, intill sitt sista ögonblick Börje, skolans rektor, vakande över dess fortbestånd och elevernas närvaro. Han var skolans själva genius. Tolerans och en mycket ovanlig grad av självständighet som i sig var uppfordrande gjorde att hans stillsamma ironier mot all slags opportunist och bristande uppriktighet sved ganska gott.

Nästan som Börjes alter ego uppskattade jag målaren Bill Carlsson, som ända från mitt första sammanträffande med honom uppe hos Signe mer än någon annan andades strängaste koncentration på måleriets problem. Den märkvärdiga överensstämmelsen mellan dessa två kontraster, Börjes frihet och Bills stränghet, blev för mig själva inkarnationen av Pernbys målarskola.

När nu Charlotte såsom f.d. elev på Pernbys väl förtrogen med båda dessa personligheter och många fler, liksom med "allt det praktiska" efter flera års gott samarbete med Birgitta, tar över rektorsskapet kunde ingenting vara naturligare. Som den meditativt funtade målare hon är, med den passionerade kärlek hon hyser för Pernbys och med sitt alldeles egna, avspända och förnuftiga sätt att tackla vardagslivets realiteter, talar allt, även det faktum att skolan numer äger sina lokaler, för att dess framtid är räddad.

Nu och i framtiden finns alltså för den som söker en vrå fjärran konstvärldens buller och bång, där man i lugn och ro under ett par år kan stu-

Elev och lärare: Anders Lindgren och Olle Bauman . 1990

dera måleriets färg och form, fyra konditionsstärkande trappor upp, Snickarbacken 7, Pernbys målarskola.

Olle Bauman, lärare på Pernbys

Nästa uppslag: 1947 års klass samlade i stora ateljén (Åke Pernby till vänster)

Tyst och koncentrerat ...

Jag hade arbetat många år innan jag började på målarskola. Det var en annan värld. Ljuset på morgonen som föll från takfönstrena över stafflierna.

Varje dag intresse för vad jag och kamraterna gjorde. Samtal med olika lärare om proportioner och färg, hur man som person förhåller sig till ett uttryck.

En tät ring av stafflier runt ett stilleben. Tyst och koncentrerat. Jag bars ofta av andras raspande med penseln. Jag tyckte om den koncentrerade närheten, en syskonkänsla. Senare när skolan fått fler lokaler, förstod jag vilken plåga det trånga utrymmet varit för väldigt många, kanske nästan alla. Själv längtade jag tillbaka till det grå ljuset, armarnas rörelse i luften och skrapet av fotsteg fram och tillbaka vid stafflierna.

Kristina Landell, elev 1992–94

Skolresan 1996

